

УДК 330.332 (331.556:477.62:330.5:334.012.82)

О.В. Кокорева

Херсонський національний технічний університет, Херсон

ПЕРЕРОЗПОДІЛ ТРУДОВИХ ПОТОКІВ: ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Забезпечення ефективної економічної політики належить до найважливіших національних пріоритетів країни. Криза, що відбувається на сучасному етапі в Україні, призвела до негативних змін в економіці, а саме, на ринку праці. Така ситуація негативно позначилася на рівні безробіття серед населення та призвела до зростання її обсягів, і як наслідок, до різкого зростання диференціації в оплаті праці, вивільнення робочої сили з державних підприємств у зв'язку зі спадом виробництва, інтенсивного перерозподілу кадрів між галузями і секторами економіки.

Необхідність управління ринком праці, особливо у територіальному розтині, вимагає постійного пошуку теоретичних, методичних і організаційних підходів щодо вирішення проблем перерозподілу трудових потоків.

Актуальним для України є пошук стратегії соціально-економічного розвитку трудового капіталу, яка має відображати національний гео економічний прогрес, що обумовить виконання національних, економічних та соціальних очікувань, зокрема шляхом росту рівня життя кожного українця та забезпечення національної економічної безпеки держави.

Існує велика кількість робіт з питань економічної безпеки як вітчизняних так і зарубіжних вчених, зокрема, В. Андрійчука, О. Белова, О. Власюка, Г. Гутмана, Я. Жаліла, А. Мокія та ін. Проте існує обмежена кількість робіт, де розглядається перерозподіл зовнішніх та внутрішніх трудових потоків в аспекті національної безпеки.

За оцінкою В.І. Мунтіяна та на основі здійсненого ним аналізу динаміки змін основних макроекономічних показників відзначається прогресуюча деградація економіки України, що зумовлює виняткову увагу до проблеми економічної безпеки, яка поєднує питання розвитку економіки України із пріоритетами та національними інтересами держави [1].

Метою роботи є дослідження процесу перерозподілу трудових потоків на внутрішньому та зовнішньому рівнях.

В економічній та науковій літературі, на основі аналізу робіт І.С. Маслової, О.А. Сухова, О.І. Рузанової, перерозподіл робочої сили – це процес вторинного розподілу працівників, що пов'язаний з перегрупуванням витрат праці, є моментом відтворення робочої сили і здійснюється за допомогою певних форм і методів специфічних для кожного способу виробництва.

Перерозподіл трудових потоків в Україні відбувається на внутрішньому і зовнішньому рівнях. Внутрішній перерозподіл виникає всередині підприємства. Його слід розкривати з точки зору дослі-

дження внутрішньовиробничого руху персоналу.

Здійснюється внутрішній перерозподіл шляхом професійних переміщень: підвищення (пониження) посади, що призводить до незначної зміни доходів працівника; підвищення рівня кваліфікації, яке супроводжується виконанням нових та складних задач, не пов'язаних з підвищенням посади, але пов'язаних з підвищенням заробітної плати; зміна кола завдань і обов'язків, без підвищення кваліфікації і заробітної плати (ротація).

При перерозподілі трудових потоків на внутрішньому рівні існує загроза неформальної зайнятості, яка здійснюється шляхом суміщення посад і роботи за контрактами або трудовими угодами. Дане явище часто відбувається на декількох робочих місцях різних підприємств, різних галузей, а іноді здійснюється між підприємствами різних регіонів. На рівні економічної безпеки країни це позначається недоотриманням податків в бюджет через те, що відстежити такі трудові потоки дуже важко.

Зовнішній перерозподіл відбувається за межами підприємства та здійснюється між такими об'єктами економічної діяльності:

1. Між підприємствами однієї галузі (підгалузі) - внутрішньогалузеві трудові потоки [2, с. 104].
2. Між підприємствами різних галузей – міжгалузеві трудові потоки [2, с. 104].
3. Між підприємствами різних територій (трудова міграція) – територіальні трудові потоки.

У внутрішньогалузевих та міжгалузевих трудових потоках відбувається згадувана вище загроза неформальної зайнятості, що складає реальну загрозу національної безпеки країни.

Підприємства і фізичні особи приховують свої доходи в неофіційному секторі, відтак уникають дотримання регулятивних норм та оподаткування. За часів тоталітарного суспільства, за радянських часів, коли неофіційна економічна діяльність майже не існувала, неофіційний сектор України став зростати і, як вважають багато експертів, зараз він виробляє 50% від загального обсягу виробництва країни [3].

Крім того, існує загроза трудоворесурсної безпеки через занижений рівень заробітної плати в окремих галузях економіки, зокрема в сільському господарстві, соціальній сфері. Тенденція до зменшення частки заробітної плати в сукупних доходах як населення в цілому, так і працюючих, обумовлює неповноцінне відтворення робочої сили, низьку мотивацію до праці, незацікавленість у технологічному оновленні виробництва, низьку якість виконуваних робіт.

Низький рівень заробітної плати обумовлює і

відповідний низький платоспроможний попит, що не сприяє розширенню виробництва, більше того, призводить до його згортання, пристосування до вкрай обмеженої купівельної спроможності населення.

Територіальний рух трудових ресурсів означає зміну місця роботи і зміну місця проживання. Здійснюються такі потоки у формі організованого набору на окремі підприємства, в окремі регіони, а також у формі міграції [2, с. 104].

Наслідки територіальних трудових потоків можна оцінювати по різному. Серед позитивних, можна назвати: заповнення вільних робочих місць, можливості одержання людьми кращого заробітку, ніж за місцем їхнього проживання. Проте трудова міграція має й негативні ознаки. Це передусім нелегальний характер трудових відносин, що ускладнює роботу багатьох державних установ, унеможливорює забезпечення конституційних норм соціального захисту населення, що в цілому, позначається на економічній безпеці країни. Так, наприклад країни, що приймають мігрантів, особливо нелегальних, несуть великі фінансові витрати на прикордонний контроль, створення таборів для біженців, на соціальні та медичні послуги, утримання під вартою, депортацію.

Перерозподіл трудових потоків в окремі регіони в межах країни також несе негативне забарвлення, адже відбувається концентрація трудових ресурсів, найчастіше, в економічно успішних регіонах.

Так, в Києві спостерігається надлишок трудових ресурсів, тим самим провокується їх нестача в інших регіонах, що веде до соціальної напруги.

На сьогоднішній день відкритим залишається питання ведення обліку внутрішньодержавних міграційних потоків та їх збалансованість. Вкрай необхідним є впровадженням урядом політики соціальних пріоритетів, насамперед запровадження європейських стандартів життя, а також збалансування внутрішніх регіональних ринків праці. Впровадження такої програми дозволить здійснити територіальний та галузевий перерозподіл трудових ресурсів, створити більш раціональну структуру зайнятості населення, перешкодити поширенню зовнішньої трудової міграції і, як наслідок зберегти національний трудовий потенціал.

Список літератури

1. Презентація монографії В.І. Мунтіяна «Економічна безпека України». – К: КВІЦ, 1999. – 462 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: http://www.niurr.gov.ua/ukr/econom/krugly_stil_28.12.99/presentation.htm.
2. Муромець Н.Є. Оцінка впливу стану ринку праці України на формування трудових потоків // Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право Спецвипуск, том 1 – Донецьк, 2009. – С. 102-107.
3. Фундаментальні проблеми економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док.: [www.ukraine-gateway.org.ua/cisp/cisp_uk.nsf/.../\\$FILE](http://www.ukraine-gateway.org.ua/cisp/cisp_uk.nsf/.../$FILE).